

2024-03-28 OPINIESTUK TOEKOMST AANGEPAST VERVOER

Door: Vervoerders erkend onder het Compensatiedecreet rond aangepast vervoer voor personen met een beperking

De weg naar vervoersarmoede? Over de toekomst van ons openbaar aangepast vervoer.

Sinds januari 2024 hebben velen van ons de impact van de vernieuwingen aan het openbaar vervoer ervaren die werden geïntroduceerd onder de basisbereikbaarheid. De Lijn herzag in dit kader haar hele vervoersnetwerk, met verdwijnende haltes en aangepaste buslijnen als gevolg. Dit had aanzienlijke gevolgen, zelfs voor wie zich gemakkelijk kan verplaatsen. Maar hoe zit het met degenen voor wie het minder vanzelfsprekend is om een bus, trein, deelfiets of -auto te nemen? Welke garanties hebben minder mobiele ouderen of personen met een beperking om deel te nemen aan het maatschappelijk leven als ze zich niet meer kunnen verplaatsen?

De Diensten Aangepast Vervoer in Vlaanderen bieden al decennialang gebiedsdekkend vervoer aan voor mensen die zich niet met het regulier openbaar vervoer kunnen verplaatsen. Jaarlijks worden op deze manier meer dan 300.000 trajecten aangevraagd, waarbij de organiserende instanties van het aangepast vervoer vaak gebruik maken van tewerkstellingen via de sociale economie en vrijwilligerswerk. Deze diensten spelen een cruciale rol in het leven van velen.

Flexplusvervoer?

Binnen het kader van de herziene basisbereikbaarheidswetgeving werd het Flexvervoer en het Flexplusvervoer geïntroduceerd, onder meer om in te spelen op de behoefte aan meer flexibiliteit in het openbaar vervoer. Het Flexvervoer werd geïmplementeerd om blinde vlekken in het openbaar vervoer aan te pakken en zet flexbussen van De Lijn in. Deze vervangen sinds 6 januari 2024 de gekende belbussen. Het toekomstige Flexplusvervoer, daarentegen, richt zich niet op de gewone gebruiker, maar op mensen met ernstige mobiliteitsbeperkingen en zorgbehoeften die deur-tot-deur vervoer nodig hebben. Doel van deze nieuwe systemen is een efficiënter vervoer op maat mogelijk te maken. Toch zien we hierin grote uitdagingen.

Momenteel is het vervoersaanbod voor personen met mobiliteitsbeperkingen erg toegankelijk, en voorziet dit ook in persoonlijke assistentie tijdens het vervoer. Dit laatste is voor velen een cruciale factor. Het is van vitaal belang dat het Flexplusvervoer bijdraagt aan een kwalitatieve dienstverlening voor mensen met ernstige mobiliteitsbeperkingen. Het Vlaams regeerakkoord belooft dat de garanties in de huidige regelgeving gewaarborgd zullen blijven. Maar momenteel heerst hier toch ook veel onzekerheid rond: zal de huidige beschikbaarheid en betaalbaarheid ook effectief gegarandeerd blijven? En zo ja, volstaat het huidige aanbod dan eigenlijk wel? Want meer toegankelijke, kwaliteitsvolle en betaalbare vervoersoplossingen binnen het vervoer op maat zijn essentieel. Mobiliteit is immers een voorwaarde voor minder mobiele ouderen of personen met een beperking om deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk leven.

Beschikbaarheid van vervoer

In onze samenleving is de kans groot dat u, of iemand in uw familie- of vriendenkring, ooit te maken krijgt met een vervoersnood: kinderen met een mentale of fysieke beperking, minder mobiele ouderen die thuis wonen, of uzelf na een banaal ongeluk waardoor u tijdelijk minder mobiel bent. Zonder gewaarborgde vervoersoplossingen binnen het vervoer op maat dreigt deze vervoersnood ook op de schouders van mantelzorgers terecht te komen. Mantelzorgers die het in onze prestatiegerichte maatschappij sowieso al steeds zwaarder krijgen om aan alle sociale en maatschappelijke verwachtingen te voldoen. De beschikbaarheid van vervoer op maat werkt dan ook als een potentieel erg belangrijke hefboom in de zorgverlichting.

Een recent voorbeeld illustreert het belang van vervoer binnen een zorgsituatie in dit kader. Lea is een rolstoelgebruiker. De familie van Lea is al geruime tijd op zoek naar transport van en naar een dagcentrum. Hiermee willen zij Lea's echtgenoot, Jef, een dag per week van de zorg voor Lea ontlasten. Het vinden van geschikt vervoer blijkt echter een grote uitdaging. Dit zorgt er niet alleen voor dat de zorgbehoefte van Lea niet adequaat ingelost raakt, maar het maakt de beoogde ontlasting van Jef ook onmogelijk. Dagopvanginitiatieven bieden vaak goede oplossingen, maar effectieve mobiliteit is essentieel om daadwerkelijk verlichting te kunnen bieden aan mensen als Lea en Jef.

Betaalbaarheid van vervoer

Naast de beschikbaarheid van vervoer op maat is ook de betaalbaarheid van aangepast vervoer voor deze doelgroep cruciaal. Momenteel bestaat er een sociaal tarief. Het is noodzakelijk dat het voortbestaan hiervan binnen het Flexplusvervoer gewaarborgd wordt. Een prijsverhoging zou immers leiden tot uitsluiting en sociale isolatie van de meest kwetsbaren.

Het vinden van passende oplossingen voor een bestaande vervoersnood vormt een complexe uitdaging. Een voorbeeld uit een voorziening voor volwassenen met een verstandelijke beperking illustreert het belang van betaalbaar vervoer in dit kader. Om de twee weken moet Lisa naar een psycholoog. Ze kan niet zelfstandig reizen en het openbaar vervoer is geen optie. Financiële beperkingen maken het zoeken naar een betaalbare en duurzame oplossing moeilijk. Voor Lisa is dus niet enkel de beschikbaarheid van aangepast vervoer noodzakelijk, dit vervoer moet ook betaalbaar zijn.

Sociaal uitgangspunt

Meer dan 70% van de huidige erkende organisaties voor aangepast vervoer betrekken momenteel vrijwilligers bij hun werking, en bijna 65% maakt hiervoor gebruik van tewerkstelling via sociale economie. Hierbij kunnen mensen die moeilijk toegang vinden tot de arbeidsmarkt de kans krijgen om via een begeleid traject te werken en zo opnieuw door te stromen naar het regulier arbeidscircuit. Dit draagt niet alleen bij aan hun eigen welzijn, maar ook aan de samenleving als geheel door inclusie te bevorderen en sociale ongelijkheid te verminderen. Als het in de toekomst niet langer mogelijk zou zijn om via de sociale economie mensen hiervoor in te schakelen, zou dit uiteraard leiden tot een aanzienlijk hogere kostprijs voor het aangepast vervoer. Maar daarnaast zou dit ook leiden tot het verlies van een maatschappelijke functie en een maatschappelijke meerwaarde van de manier waarop het aangepast vervoer heden ten dage tot stand komt.

Vanuit een sociaal oogpunt is het dan ook belangrijk dat deze manier van werken gegarandeerd blijft. Het is met andere woorden cruciaal dat aangepast vervoer niet verengd wordt tot zijn economisch belang, maar dat het sociaal principe van waaruit dit vervoer tot stand komt het uitgangspunt blijft en kan blijven achter het organiseren ervan.

Bij het bouwen aan een inclusieve samenleving zijn toegankelijke en betaalbare mobiliteitsoplossingen een basisvoorwaarde. Vervoersarmoede voorkomen voor degenen die het moeilijk hebben om deel te nemen aan het maatschappelijk leven, doen we best vanuit een zorgzame en sociale bril.